

Sitsiilia draama eesti moodi

Uued ooperid

Pietro Mascagni
«Talupoja au»

Ruggero Leoncavallo
«Pajatsid»

Lavastaja Neeme Kuningas,
dirigent Arvo Volmer, lavakun-
dus Charles Cusick Smith

Osades Irmgard Vilsmaier,
Oleg Orlovs, Riina Airene,
Jassi Zahharov jt

Esietendus 11. mail
Estonia teatris

REIN VEIDEMANN

TLÜ professor/Postimees
rein.veidemann@postimees.ee

Veristliku (elutööst lähtu-
va) ooperitraditsiooni
alustaladeks ja ühtlasi
ainsateks tippudeks jäänud
«siiami kaksikud» Pietro Mas-
cagni «Talupoja au» ja Ruggero
Leoncavallo «Pajatsid» on uuel
ringil Estonias. Lavastaja Nee-
me Kuningas kutsub vaatajaid
mõtisklema inimliku kire muu-
tumusest ajas, aga ka iga sõ-
na, teo, hetke võimalusele osu-
tuda pöördumata sütikuks,
mis teeb sellest inimesest
saatuse mängukanni.

Me loeme Kuninga kutset
juba kavalehes lavastaja proloogis-
monoloogis, mis jätkub
ooperiõhtut alustava «Talupoja
au» avastseenis Sitsiilia külake-
se *piazza*'l Lola aariat kuulates.
Me näeme seda resoneerumas
«Pajatsite» proloogis «Si può
Signore! Signori!», mis ongi rõ-
hutatult autori etteaste (esita-
jaks Aare Saal), sest algupäraselt
peaks see olema Tonio, kes la-
vastuse eesmärgi sõnastab.

Me näeme seda ka kahte
ooperit läbivas sümbolikas,
milleks on vere, kire ja armas-
tuse punane joon («Pajatsites»
punane kangas), mis ühendab
ja samas ka lõhestab erinevad
saatused. Punasest kangasiilust
saab muide Canio käes Nedda
ja Silvio mõrvarelv.

Veristlik elutöde «Pajatsite» moodi.

Mihkel Maripuu

meeleheitliku kuulutamiseni
kõlavad kuulajas-vaatajas kaa-
sa kogu ta enda elus kogetud
lootused, pettumused, hetkeli-
sed võidud ja seejärel aina kuh-
juvad loobumised ja kaotused,
mis päädivad leppimisega.

Ei möödu ükski kord, et
«Talupoja au» vahemäng ja
selle lõpus esitatav Turiddu
aria ema Luciale või Canio
«Retsitar! Vesti la giubba» ja
«Pajatsite» vahemäng ei viiks
mind hingelisele nõrkemisele.
Ikka ja jälle leian end siis nuuk-
setes ja pärast seda puhtama ja
täiustunumana. Niisugune on-
gi vist muusikaline katarsis.

Mõlemad ooperid pakuvad
ka intellektuaalset naudingut.
Kas mõistame Caniot? Mina
mõistan tema mõrva mitte ai-
nult sellepärast, nagu ta ise
Neddat ähvardades sõnab, et
korjas Nedda tänavalt üles,
piltlikult öeldes andis talle
elu.

Siin on mängus veel üks,
hoopis metafüüsilisem tasand.
See on küsimus õigusest oma
loomingule, kes Nedda Caniole
oli ja mida on igauhe loomingu
loojale endale.

Agas sellest tuleb loobu-
da või kui see käest rebitakse,
mida te siis teete või teeksite...
Kas lepiksite, et olete vaid pa-
jats, narr ja narritav?

Laulja ja/või näitleja

Estonia teater on saanud
mängukavva – loodetavasti pi-
kalt, arvestades põhirollide
kolmekordistatud osatäitjate-
ga – suurepärase teose. Ja juba
esietenduselgi tundus, et seda
võimalust on oodanud ka laul-
jad.

Milline väljakutse koorile,
kes «Talupoja aus» veel pisut
dekoratsioonina liikus, seda
elavam oli aga linnarahva, tegeliskite ja *paparazzo*'dena
«Pajatsites»!

Publik elas täie rinnaga
kaasa Irmgard Vilsmaieri
Santuzza jõulise (Wagneri re-
pertuaarile sobiva) häälega esi-

saatused. Punasest kangasiilust saab muide Canio käes Nedda ja Silvio mõrvarelv.

Ülekanne tänapäeva

Veel üheks kontseptuaalseks «lisanduseks» on «Pajatsite» tegevusaja ülekandmine 19. sajandi külamiljöö asemel meie oma urbaniseerunud kaasaega. Siinkohal tuleb ka tunnustada lavakujunduse autorit Charles Cusick Smithi, kelle Itaalia küläsüdannt markeerivad maju lihtsalt ümber paigutades saavutatakse hotelli, veini- ja seksipoe – tänases linnaruumis nii oluliste kohamärkidega mängukeskkond.

Ajalist konteksti muutes, näitamaks inimliku kire, reetmise ja kättemaksu püsivust, osutab lavastaja lisaks kõigele

Veristlik elutõde «Pajatsite» moodi.

Mihkel Maripuu

ka tänaste *reality show*'de ole-musele, sellele, kuidas elu ette-mängimisest võib alata inimes-te allajäämine sellele samale elule, inimeste langemine ma-nipulatsioonide ohvriks.

.....
Estonia teater on saanud mängukavva – loodetavasti pikalt, arvestades põhirollide kolmekordistatud osatäitjatega – suurepärase teose.
.....

«Pajatseid» Neeme Kunin-ga versioonis võiks võtta ju ka kui ühte, näiteks Eestis «suve-tuuritava» seltskonna verise lõ-puga draamat.

Mis on see, mis teeb «Talu-poja aust» ja eriti «Pajatsitest» paljude ja nende hulgast oma-korda enamiku muusikakriiti-liselt kirjaoskamatute – siinkir-jutaja kaasa arvatud – inimes-te lemmikteosed? Muidugi ees-kätt kütkestav meloodilisus ja haarav väljendusrikkus.

Hingejutustus

Nii Mascagni kui ka temast inspireeritud Leoncavallo muu-sikaline narratiiv on olemuselt «hingejutustus», selle värelusi, igatsusi, kõhklusid, mässu ja lep-pimist viimse kui psühholoo-gilise detailini välja maaliv.

Esimestest nootidest kuni Santuzza lõpukarjatuseni ja Canio «La commedia è finita»

kaasa Irmgard Vilmsmaieri Santuzza jõulise (Wagneri re-pertuaarile sobiva) häälega esi-tatud partiile ja hoidis hinge kinni läti solisti – muide sam-bomaadluse meistersportlane! – Oleg Orlovi (Turiddu), Heli Veskuse (Nedda) ja soomlase Heiki Siukola võtmeaariate õn-nestumisele.

Ooperite puhul on alati di-lemma mängu ja laulu esita-mise vahel. Harva, kui näeme suures lauljas ka suurt näitlejat (vaadatagu siinkohal Franco Zeffirelli filmi «Pajatsid» Placi-do Domingo ja Teresa Strata-sega peaosades või Domingot Zeffirelli «Talupoja aus»). Ent meie oma kodunegi näitlemis-tase näitab tõusujoont.

Laulmine ei sega enam ke-hakeelt ja solistid ei pea enam kõõritama dirigendi poole, et orkestriga rütmis püsida.